

خلفه دوغرو

ييل : ۱ صافی : ۲۶

ييلنی

عثمانی مملکتی ایچون ۱۲ غروش
روسیه و عجمستان ایچون ۲ روبله
باشقه مملکتلر ایچون ۵ فرانق

صایبسی ۱۰ پارمیه

مدیری : جلال ساھر

اداره خانه

استانبولده نور عثمانیه
جاده سند، ۴۰ نومرولی
« تورك بوردي »

نجشنبه ۳ تشرین اول، ۱۳۲۹

هفته دهر، نورل بوردي، لکزن ميقيدير

بو صایبدمکی بازیدر

توگود : بابا توگودی - ۱۳ . عبدالفیاض توفیق . شعر : صوڭ بهار ، خاور . کوچوک حکایه : عجیبا گله جکسی .
کاظم نامی . هفته لقی حوادث : اوقاف موزه سی - اوقاف مکتبلی - دارالشفق - ذراعت ایشلری - ایل غنایه سی .

آدلی بویوک حکایه

بو صایبدم باشلاپور .

تورك

کچمش کونلرک دوغرو

وعبرتلی ماصالی اولان

شهر

صوځ بهار

ياغمور ياغار ، شيمشك چاقار ، كوك كودلر ،
بر خيشلني ايچنده در يار اقلر ؛
بر ياماچدن آقين ، آقين سورولر
مهله يرك آغيلره قاجارلر ...

اوجان قوشلر يووالره چكلمش ،
دهليكلردن غريب غريب باقارلر ...
يوجه داغلر سياه بر سيس كيسلمش ؛
ييلديريملر اقللري ياقارلر ...

ياغمور ياغار ، شيمشك چاقار ، كوك كودلر .
بر قاصيرغا اورتاللي قاوورور ،
خسته ، صولوق يار اقلري صاوورور ؛
طاشقين ، طاشقين آقار كوچوك ده رلر ...

اقتام اولور ، مناره لر سسله نير ،
اووالر ده يانار دونوق لامبالر ...
هر شي صوصار ، هر شي كوزدن سيلينير ؛
ايصسز يوللر ايچين ايچين غم آغلار ...

دەڭيزى - ۱۴ اپرېل ۱۳۲۹

مناره

كردمك مقام

عجبا گله جكمي؟

سزه يانيق بر حكايه ديهيم :

بولغا رستادن مهاجر اولار ق ادر نه به گلدكلري وقت
او ، بش ياشنده ايدى . شيمدى پك آز خاطر ليور ،
هجرت كوتلري تا اوزاقده سيلنمش بر گولكه كبي قارشيق ،

آ گلاشيلماز بر حالده قاليوردى . آرا صيرا آناسى ،
قومشورله قونوشور كن بوزغون دورنى آكلتير ،
يانيق آجى برشيلر سويلردى . او ، بونلري ، بر ديو ماسالى
گيى ، قورقه قورقه ديكلردى .

قومشو قيزلرله اوينايه اوينايه ياواش ياواش بويوش ،
خبرى اولمادن قوجه به وازاجق ياشه گلمشدى . ينه هيچ
خبرى اولمادن بر كيجه آللرينى ، آياقلىرى قينلامشلر ،
داها ايرته سى كيجه ده قرق ياشلرنده بر حريفك قويته
آتمشلردى .

او ، اووقت يكرى ياشنده ايدى ؛ فقط چوجوقلقدن
چيقمامشدى . ينه اويله چوجوق قالاچقى ، ايسته ديكي
كبي گوله اوينايه انديشه سز ياشاياچقى ظن ايدى يوردى .
او وقته قادار يابانچي بر اركك گورمه مش ، سرت سوز
ايشتمكه آلشماش ايدى . حريفك ، كنديسنى آجى آجى
خير بالاديني او كيجه دن برى زاواللى ، يابانچي ارككلردن
قنا حالده اورمكده ايدى . ايرته سى كوفى قومشورلر
گلدكي ، دفلر دار بوقالر چالينار ق اكله نيلديكي حالده
او ، كيجه كى قابا و سرت خير پالانماي دوشونيوردى .

بو ايلك قورقو اونك يوره كنده درين برايز راقشدى .
كندينك ايكي منلى ياشنده اولان بو فيرانطا آدم ، ذاتا
نور انك برى ايدى .

قادنجغز ، بر بوجوق سنه صوگرا بر اركك چوجوق
دوغوردى . او وقت بر آز يوزى گولدى ؛ چوجوغى
ايچون قلبنده آكلاماديني بردويغو واردى ؛ چوجوغه
باقار كن يوره كى طاشبور ، ياورونك گول كبي طومبول
ياناقلرينى يصيراجق قادار حرصه ، صيحاقلقه او بيوردى .
او ، قادينلنى شيمدى آكليوردى ؛ بوتون قادينلنك
كيزلى قالمش الك طاتلى دويغولرى شيمدى چوجوغه
ويريورد ، اوني باغرنده صيقار كن ، دنيا مائه نائل اولمش
كبي كوزلرى غرورله بارليوردى .

براينكى ييل صوگرا بر اوغلى داها اولدى ؛ بوندن
صوگرا ايكي قيزى دنيا به گلدى . آرتيق بوتون حياتى

بيلمىدى. بوحالايەدارالمعلمينە كېرە مزدى، مدرسە يەدە كېدە مزدى. نەپەت چىراقلىقە بىر بىر بىر دكانە كېردى؛ وەلىدن دىھا اول، اوچ بىش غروش كوندەك آلاراق، پارا قازانغە باشلامىدى.

قادىنجىز آرتىق كندىسى يارى بىختى يار صايوردى. ايى بوغاز اُكلىمىشىدى. بىر كۈن بويوك قىزى بىر قەھوۋە جى ايسەدى؛ اولندىردى. يانئەدە يالگىز كوچوك قىزى قالدى. اوچ سەھىرە، على تام يىگىرى ياشىدە كوردونور بىرلىقانى ايكن دارالمعلميندن «على الاعلا» شىھادىنامەسى آدى، بىر ئىچلىككە چىقىدى. اوچ يوز غروش مىسالىھە كندىسى ددە آغاچ سىنجاغىك بىر كۈى مەكتىنە معلم ياپىدىلەر. ايرەسى سەلى، آناسىك بىگىدىكى كۈزەل، صارىشىن بىر قىزىلە اولندى. قارىسىدە يانئە آدى. بولوندىنى كويدە كندىسى بىك زىادە سودىر مىشىدى. بىر كۈن قىتىش ايجون مەكتەپ اوغرايان مەقتىش، على بىر اُر كك و قىز دوقسان قادار كويلو چوچوغى آراسىندە، سىسىز سىسىز چاليشىركىن كوردى؛ چوچوقلىرى ھان ھەردىردىن يوقلادى، ماشاھ ھىيەدە سوكىي جوابلور دىلەر. مەقتىش بىك خوشلاندى، غلىنىك دىقەينە كۈزەل، تشوھلى سوزلر يازدى.

على الدىنى اوچ يوز غروشىدن يوزىنى ھەرتى باباسىنە كوندەرىيوردى. آرتىق اىختىيار آدام، عادىتاً كوتوروم اولمش، ھىچ بىر ايش كوردەمور، برايشە يازامىوردى. بوتون اۋجەلىيە دىھايىدىيولردى. يوز غروش بوغانلە ايجون بىر توت يىرنە كچيوردى.

اوتەكى اوغلان بىر قالىقاسى اولمىشىدى؛ بىر بىر دكانى آچىق ايسىتيوردى؛ على، يىل يىتىگىندە ادرنەيە كەلدىكى وقت، بىر كەلدىكى پارا ايلە قارداشە بىر دكانچى آچقە چالشاغىنە سوز وىرمىشىدى.

على سوزىنى طوتىدى؛ اويىل ادرنەيە كەلەر كىن قارىسى بىر دىھلەك وىردىكى بىر ايلق ياوروسى بىر ابر كىتىمىشىدى. بىر بىر دكانى آچقە حاضىرلايوردى. تام اوصىر ادرەدە عىسكىرلىر طوپلانغە باشلايدى. بالقانلىلەر مەلىكىتمەز ھۇجۇم ايدە جىكلردى.

چوچوقلىرى ايجون چالشمىقەلە كچيوردى. قوجەسى، قازاندىنى آزار بار ايلە بوقالايىنى قولايىچە كچىندىرەمىوردى. آنا، ھىم چوچوقلەر باقپور، ھەمدە اوتەدە بىر دىھاماشىر يىقايلاق قوجەسە بىر آزار دىرەم ايتىمكە اوغراشيوردى. بويوك اوغلى، اويلك كوز اغرىسىنى مەكتەپ وىردى. اونك اوقوماسى، آدام اولماسى ايجون ھىچ بىر دىھامكارلىقنى جىكىنمىوردى. كوچوك اوغلى، قىزىلرىدە وقتى كەلجە مەكتەپ كوندردى؛ فقط بونلەر، يالگىز كىدوب كىيور، بىرشى اوكرەنەمىيورلردى. قادىغىز ك بونون امىدى بويوكىندە ايدى.

على، اون اوچ ياشىدە ايكن ابدىنى شىھادىنامەسىنى آدى؛ سوكرا مدرسەيە دىوامە باشلايدى. او وقت مدرسەلەردە دىرسە چاليشان طەلپە بىك آزدى؛ چونكە امتحان اصولى چوقىدن قالدىرىش، يالگىز مدرسەيە دىوام ايتىك عىسكىرلىككىن قورتولمىق ايجون كافى كەلمىشىدى.

اون آلتى ياشىنە كېردىكى وقت مىشرو طىب اعلان ايدىدىلەر. آناسى، چوچوگىك مدرسەدە بىرشى اوكرەنەمەدىكى بىلمىيوردى؛ اويلك كوز اوغلىك آزار زامانە پارا قازانچاق بىر ايش بولماسى ايسىتيوردى. آرتىق قوجەسى اىختىيار-لايوردى. بىر كۈن بوسوتون ايشىدن قالاچقىدى. او وقت بوقادار قالايىنى كىم طويور اچقىدى؟

غلىنىك مدرسە ارقاداشلىرىدىن بىرى، بىراق آي كندى كندىنە بىھىز دىرسلەر چاليشىدقەن سوكرا امتحان بوزەرك دارالمعلمينە كېردى. على بوندىن اورنىك آدى. ارقاداشى بولاراق، ناسل يادىغىنى آكلادى. وادودە غىنى يولدىن كىدەرك دارالمعلمينە قىد اولوندى. اوگون آناسى، اوچ سەھىرە سوكرا اوغلىنىك بىر مەكتەپ خوجەسى اولاراق چىقماچىنى، آرتىق پارا قازانچاقنى، كندىسە ياردىم ايدەجىكىن دوشونەرك سويىغىدن آغلادى، واوزون واوزون اللەنە شىكر ايتىدى.

اوتەكى اوغلى اون بىش ياشىنە قادار مەكتەپدە قالدىنى خالە آتخاق بىر آزار اوقوب يازمىنى، حساب ايتىمكى اوكرەنە.

قارداشی همان سلاح آلتنه چاغبرقلری ایچون علی، دکانی
آچامادی. داهاقاوغا باشلامشدی؛ فقط هر طرفه آتشی
بر حاضرق واردی. علی، معارف اداره سندن آلدینی
امر اوزرینه مکتبه گتیدی؛ لکن نه اولور، نه اولماز دیه
قاریسی ایله یاوروسنی ادرنده آتاشک یاننده بر اقدی.
نهایت محاربه اولدی، بولغارلر یورودی، عسکریمز بوزولدی.
آدرنه ی هر طرفدن دوشمانلر صاردی. آیلرجه بویه
گجیدی. بونه آجیق، نه دهشتلی بر قیش ایدی، یاری!
قادنجغزک بویوک اوغلی، اوزاقلرده کیم بیلیر زهرده
قالمشدی؛ اوتکی اوغلی قلعه ده، استحکامده چالیشیوردی.
دامادی ده زدیف اولدینی ایچون استحکاملرده دوکو-
شیوردی. او فقیر اوند، کوتوروم اختیار، اولی قیز
چو جوغنی، اوتکی قیز، گلین یاوروسنی اولارق بدی
کیشی آج جیلاق او طوروب دوشونورلردی. قادنجغزک
اوغلی ایله دامادی، هر کون آرقاداشلرندن آزان قیرینیلری
طوپالایارق اوه گتیرسیلور، بر ریغین بوزاوالیلری اچلقدن
نولدورمه مگه چالیشیورلردی.

برکون، خان برکوله، اولک اولوسنده باطلادی.
قادینشک اولی قیزی یارالادی؛ قیزجغز اولدینی رده،
آل قانلر ایچنده قالدی؛ بر قاق ساعت صوگرا، ایگلهیه
ایگلهیه روحنی اللهنه تسلیم ایتدی.

بو ایلک یاشک آرقاسندن بر داهای بویوکی کلدی:
دامادی ده بر بولغار قورشونیه شهید اولدی. بومباردمان
بوتون شدتیه کوند کونه آرتیوردی. چتاله اوردونشک
کلوب قلعه یی قورتاراجی امیدلری آرتیق کیلمشدی.
یه جک آلامشدی؛ دامادی اولدیگندن بری چو جوغشک
کتیردیگی اکلک، اوده کیلری اداره ایتیوردی. آدام
عقللی دویمامقدن زاولالبرک بوزی نولورنگی باغلامشدی.
قومشولری، بونلرک حاله آجیوردی؛ فقط اونلرده
کندیلرینی آنجاق طویورابه جک قادار اکلک بولاییلور،
اونک ایچون یاردیم ایده میورلردی.

نهایت برکون، محله آرالنده «کوور گیردی».

سسلری ایشیدیدی؛ هر کس اولرینه قایدی؛ نه اولاجغنی
کیمسه بیلیمور، قورقوسندن تیر تیر تیسیوردی. بر قاق
کون بوتون ادرنه اوزرنده اولیه بر قورقوبولوی واردی که
بوتون تورکر، باشلرینی قاپیدن چیقارامیورلردی.
سوقاقده گجرکن کیف ایچون نولدوروللر، اولرنده
یاقلانوب اشکسجهر آلتنده شهید ایدیللر، اولری
صویولانلر، بارالری چالینانلر، یاورولری قویونلرندن آلوب
قازیلری یاریلانلر، هملری کسینلر، کوز کوره کوره
عرضلرینه کچیللر بک چوقدی. سانکه بر زبانی اوردوسی
جهنمدن چیقش، آدرنه ک ایچنه یایلار ق نولوم ونامو-
سزلق صاجیوردی.

بو جهنم گونلری، اوزادچیه اوزایوردی؛ فقط
یاواش یاواش قانقاه کیزلی و تک توك یاییلوردی. آکچوق
جان یاقان نی، بولغارلر قادار برلی خرسینانلرک یایدینی
قناقلردی. مثلا اون آتلی یاشنده بر ارمی چو جوغنی،
دیشلرینه قدر سلا حلاش، تورک دلقانلیرینی باغلر
آراسنه چکوب اورده مانلیر قورشونیه نولدورویوردی!
علینک آتاسی، قاق کون بر قیریتی بیه بولاماش؛
بوتون آواچ دورت کون آج قالمشدی. نهایت قومشولر
مفتی اقدی به قوشدیلر؛ اویوزدن بوزاوالیلر ده بر پارچا
اکمک ویریلکده باشلانیدی.

برکون ادرنه ک اوزرندن نورلو برخر اوجدی.
بوتون، ابگره نج دوشمان سورتلرند «تورک کلبور».
سوزینک قورقوسی کورولیوردی. ایشته اوکون هر کس
سویندی؛ بزم نوج آتق ایسته ی قهرمان عسکرلرمن
آدرنه ی گیردرکن، علینک آتاسی، قارداشلری، قاریسی
یوزلرینی طور اقرده سورده رک سونجندن آغلیوردی.
اونلرده آرتیق علینک یولی آجیق اولدینی، اونلکده
آرتیق گله رک کندیلرینی آیلرجه سورده ن اچلقدن
قورتاراجغنی اومویورلر، تا گری به شکر ایدیورلردی.
فقط ایشته ایکی آیدر، علیدن خبر یوقدی. هر کس
گلمشدی؛ علینک قارداشی بولغارلر طرفندن اسپر ایدیلش،
کیم بیلیر، بلکه اسکی زغرمده نولدورولمشدی!

۱

آت ر قېلچ

دینچ براتک کیشنه مەسی، برگنج
قیزك کیکیردیسندن نازك، هیبتی
بر آرسلاڼك کوکره مەسندن
دهشتلیدر .

شیمدی هر کس کلدیگی حالده علیدن خبر یوقدی.
عجبا نه اولمشدی؟ بولغارلری ئولده ورمشدی؛ یوقه اوده
بر طاقلری کیی آناطولیده بر معلملگی کونده ریشدی؟
قادینجیز، حالی بگا آکلاترکن آغلیوردی؛ بنده
آغلیوردم: ان شاه علی صاغدر وکله جکدر، دییوردم.
آه! اوپله اولسه....

لاظم نامی

بوگون مېڭا

تورک

آت - سوح - قادیر

باشلانغیچ

هیچ کوزده دېلتمش بیر مزارلقد، یرلرده سورونه
بیر مزار طاشی اوستده:

اقلمه بنت امور بك بن تمر تاش

یازیلری اوقودم، آزیحق قورجالانجه شوقاقیسز
تورک ماصالی میدانه جیقدی. گنجلی اړك میدانلرنده
یاشامق ایسته یور.

ماصال دیدم، صاقین اویدورمه صانیلماسین، بوراده
کچه جك اولان ده گری ایشلرک هپسی تاریخ کتابلریڼك
یا بر اقلرن طویلاشمشدر، ایستین اولورسه - هپسی ایچین -
یر کوترمه ک حاضرم.

بوگون کوزلریزه بو یوک کورونه ایشلری آتالریز
اویونجاق دیه یا بارلر مش. آلقش او آتالره، یازیق بوگونك
یا گلیش دوشونه جك کنجلگنه.

بروسه - ایبقلر: ه کانون نامی، ۱۳۲۸

ع . قار

راخوان، طیریس، آناق بورو یوشلره، پكده
کنیش اولمایان آییچیلر یولی اوستده، قاصیرغه طوتولش
یا بر اقلر کیی، ایلرله یه، آیلان، صیچرایان کوهیلانلرک
آیاقلرن یوکسلن توز بولوطی اوچ آیم ایلریسی،
ایلك بهارک بور سایه مخصوص سیسندن داها قویو بر
قارائله بورووردی. جوخی آییچلره دوغرو یونملش[*]
اولان بوقیاق یینچیلردن کیمسی ده، انودولش برایشی
تاماملاق، ویریش بر خبری ایله تملك اوزره، گری
دومش اولدقلرندن چارپشمه لردن قهرومق ایچین
قاصیقه آلدقلری بیگیرلری پك ده گری. بر جسانله
قولانیورلردی.

بودار یول اوستده، صارقیق قوللو جیکنی
کوموشلودکمه لرله سوسلهش کوچك برینیچی آجیق
نهشکین یوروین قبر آتیه بر اوکوز آراباسڼك یاقی صبرا
کیدیور و بو صوی کوهیلان ایکیده برده یانندن بر
قیرلانغیچ خیزله کچن اترلرک اوز اقلاشمه سته نوزه ندرک
صبرلی کیشنه ملرله پك آبی تریه کوردیگنی کوتریوردی.
جوق اوزاق زمانلرده یز. بوگونکی گوندن تامام
بش یوز بیرمی بش ییل گریدم یز.

اوزامان شیمدیکی ده وه جیلر مزارلنی بویونجه
آچیلش اولان کنیش یول آچیلما دینی ایچین آییچلره
کیمک ایستینلرک زیاده تاتارلر کوروسندن کچوب
آز آشاغیده کی قلعه قاپسندن چیقارلردی.

بویو جیلرک هپسندن داها خیزلی بر یورویوشله مثلا

[*] دوغرویش، یوزی، دوغش.